15. 2. 2008

ID: 53177

Vydání dědictví oprávněnému

Žalobu o vydání majetku z dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák. může podat s úspěchem jen ten, kdo nebyl účastníkem řízení o dědictví. Uplatnění žaloby ve smyslu ustanovení § 485 obč.zák. není opodstatněné před pravomocným skončením dědického řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 142/2006, ze dne 20.12.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Fakultní nemocnice v M., příspěvkové organizace, proti žalovaným 1) E. Š., zastoupené advokátem, 2) B. W. zastoupené advokátem, o vydání dědictví, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 16 C 110/99, o dovolání žalované 1) proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. dubna 2005, č. j. 19 Co 458,459/2004-287, tak, že rozsudek městského soudu a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 3. srpna 2004, č.j. 16 C 110/99-248, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 9.11.2000, č.j. 16 C 110/99-32, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala, aby žalovaným bylo uloženo „společně a nerozdílně jí vydat v naturální formě majetkové hodnoty, které z dědictví mají, tj.: celek nemovitostí zapsaných u KÚ P.-m. na LV pro obec m. P. a k.ú. Ú. n. L. jako dům s přísl. postavený na pozemku parc. č. 437 – zast. plocha a celek pozemků parc. č. 437 – zast. plocha, 388/9 – zahrada a parc. č. 388/2 – zahrada, jejichž hodnota činí podle posudku znalce Ing. F. N. ze dne 10.6.1998 686.480,- Kč; hotovost uložená v Domově důchodců v P., ve výši 4.225,30 Kč, svršky, předměty osobní potřeby, drobné elektrospotřebiče, televizor a knihy, vše uložené v Domově důchodců v P., a sepsané na soupise ze dne 18.11.1997, dle shodného prohlášení dědiček v celkové ceně 8.000,- Kč; řetízek ze žlutého kovu uložený v Domově důchodců, dle shodného prohlášení dědiček v ceně 500,- Kč; zůstatek na vkladní knížce č. 10-903896-3, název Ch., vedené u Č. s., a.s., ve výši 83.364,40 Kč; zůstatek na vkladní knížce, název S., vedené tamtéž ve výši 56,80 Kč; zůstatek na vkladní knížce, název Ch., vedené tamtéž ve výši 54,90 Kč; zůstatek na vkladní knížce, název J. vedené tamtéž ve výši 40,- Kč; zůstatek na vkladní knížce, název Ch., vedené tamtéž ve výši 565,20 Kč; zůstatek na vkladní knížce, název J., vedené tamtéž ve výši 76,90 Kč; jednosto akcií F. E. IS, resp. P. i. s., a.s., v celkové ceně 4.320,- Kč“ a dále zamítl žalobu, „že v případě, že majetkové hodnoty, které žalované z dědictví mají, nelze vydat v naturální formě, aby žalované vydaly Fakultní nemocnici v M. peněžitou náhradu ve výši 787.684,96 Kč“, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze závěru, že „žalované dědily po J. J., zemřelém dne 14.11.1997“; že „o tom bylo rozhodnuto Obvodním soudem pro Prahu 4 pod sp. zn. 37 D 3259/97, přičemž toto rozhodnutí nabylo právní moci 30.9.1998“; že „v dědickém řízení soud dospěl k závěru, že poslední vůle zůstavitele ze dne 27.8.1993 je neplatná, neboť v této poslední vůli je majetek zůstavitele odkázán někomu, kdo jej nemůže platným způsobem nabývat“; že „zůstavitel J. J. sepsal vlastnoručně 27. srpna 1993 v Domově důchodců poslední vůli, ve které uvedl, že svůj majetek odkazuje Dětské onkologii v Praze M.“; že „Fakultní nemocnice v M. je samostatnou příspěvkovou organizací s právní subjektivitou v přímé řídící působnosti Ministerstva zdravotnictví ČR“; že „součástí Fakultní nemocnice je klinika dětské onkologie 2. lékařské fakulty University Karlovy“; že „určení dědice je uvedeno natolik určitě, že o něm nelze mít pochybnost a ani

jej nelze zaměnit za někoho jiného“; že „dětská onkologie v Praze M. není žádným subjektem, jedná se skutečně o nonsubjekt, který nemá způsobilost být účastníkem řízení a nemůže nabývat práva a povinnosti“; že „sepsání poslední vůle je jeden z nejvýznamnějších aktů s právními důsledky, které člověk za svého života realizuje“; že „bylo možno po zůstaviteli spravedlivě požadovat, aby vzhledem k významu poslední vůle, kterou v roce 1993 pořídil, dal si na tom záležet a lépe zvážil svoje kroky“; že „případným dotazem, ať už například telefonickým, mohl také zůstavitel přímo zjistit v zařízení Dětské onkologie, jakým způsobem lze majetek tomuto zařízení odkázat“; že „zůstavitel tak mohl poměrně snadno zjistit, že byla zřízena nadace „Národ dětem“, která v době, kdy zůstavitel v roce 1993 závěť pořizoval, fungovala již 3 roky“; že „zůstavitel však nedbal potřebné opatrnosti a tím zapříčinil, že ten, komu v dobré víře chtěl svůj majetek odkázat, jej nemůže nabýt“; že „závěť zůstavitele ze dne 27.8.1993 je neplatná“; že žalobkyně „není tím, kdo je výslovně v předmětné poslední vůli uveden“ a „nelze ji proto považovat za aktivně legitimovaného účastníka řízení“.

K odvolání žalobkyně i žalovaných Městský soud v Praze usnesením ze dne 18. května 2001, č.j. 18 Co 85/01-63, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně „nezhodnotil dostatečným způsobem projev vůle uvedený v závěti zemřelého J. J., a to pokud se jedná o označení dědice“; že „doslovný jazykový výklad projevu vůle tak, jak učinil nejen soud prvního stupně, ale i notářský komisař, resp. soud, který schválil dědické rozhodnutí po zemřelém J. J., je v rozporu s interpretační povinností uvedenou v ustanovení § 35 odst. 2 obč.zák.“; že „logickým výkladem obsahu poslední vůle zemřelého je nutno dospět k závěru, že smyslem a účelem závěti J. J. bylo odkázat svůj majetek nemocnici v M., která se zabývá léčbou onkologicky nemocných dětských pacientů“; že „zemřelý zcela jistě neměl v úmyslu odkazovat svůj majetek neexistujícímu subjektu“; že „právní otázky, týkající se právnických osob, nemohly být zůstaviteli jako právnímu laikovi zřejmé“; že „z provedených důkazů nevyplývá, že by zůstavitel měl povědomost o existenci nadace, která se též onkologicky nemocnými pacienta zabývá“; že „žalobkyně je nepochybně jediným možným subjektem, kterému chtěl zůstavitel odkázat svůj majetek, neboť organizační součástí tohoto subjektu je i onkologická klinika zabývající se léčbou dětí“; že „žalobkyně nebyla účastníkem dědického řízení po zemřelém“; je „z tohoto důvodu jako tvrzený opomenutý dědic aktivně legitimována v daném sporu“. Uložil soudu prvního stupně, aby v dalším řízení „žalobkyni nejprve poučil o nutnosti upravit žalobní petit tak, aby byl vykonatelný“ a „provedl dokazování k dalším skutečnostem uvedeným v návrhu“.

Poté Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 8.10.2002, č.j. 16 C 110/99-131, rozhodl, že žalovaná 1) a žalovaná 2) jsou povinny každá „vydat z dědictví žalobkyni v naturální formě jednu ideální polovinu z celku nemovitostí zapsaných u Katastrálního úřadu P.-m. na LV pro obec m. P. a k.ú. Ú. n. L., jako dům s příslušenstvím na pozemku parcela č. 437, zastavěná plocha a celek pozemků parcela č. 437 zastavěná plocha, parcela č. 388/9 zahrada a parcela č. 388/2-zahrada, /pozemky ve zjednodušené evidenci-parcely původ pozemkový katastr /PK/, a v případě, že nelze tuto ideální polovinu z celku nemovitostí vydat v naturální formě, jsou povinny zaplatit žalobkyni každá částku 343.240,- Kč“ ; že žalované 1) a 2) „jsou povinny z dědictví vydat žalobkyni vkladní knížku název Ch. vedené u Č. s., a.s., se zůstatkem ve výši 83.364,40 Kč, přičemž v rozsahu s plněním této povinnosti jedné ze žalovaných zaniká v tomto rozsahu povinnost druhé ze žalovaných, a v případě, že tuto vkladní knížku nemohou vydat v naturální formě, případně je na vkladní knížce nižší zůstatek než 83.364,40 Kč, jsou žalované 1) a 2) každá povinna zaplatit žalobkyni 41.682, 20 Kč s 10 % úrokem z prodlení od dne 8.12.1999 do zaplacení“; že žalované jsou povinny zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně na náhradě nákladů řízení 63.016,- Kč a že žalované jsou povinny zaplatit společně a nerozdílně „České republice částku 3.300,- Kč za znalecký posudek Doc. Dr. H., CSc., do pokladny Obvodního soudu pro Prahu 4“ . Vycházel ze závěru, že „před smrtí zemřelého zůstavitele jeho příbuzné (žalované) o něj příliš valný zájem nejevily“; že „nelze mít za to, že odkázání majetku lékařskému zařízení s vážně nemocnými pacienty by mělo být megalomanským činem, směřujícím ke zviditelnění“; že „z obsahu závěti nevyplývá, že závěť není myšlena vážně či že

je pouze relativní, neboť obsah ani forma tomu nenasvědčuje, pouze je ze závěti zřejmé, že je psána laikem, nikoliv odborníkem, a že obsahuje nadbytečné formulace, které však závěť ani nerelativizují, ani ji nečiní neplatnou“; že „závěť je platná, a protože byla pořízena podstatně později než závěť, na jejímž základě žalované dědily, je žalobkyně osobou, které dědictví zemřelého zůstavitele patří po právu“.

K odvolání žalovaných Městský soud v Praze usnesením ze dne 7.5.2003, č.j. 19 Co 138/2003-166, i tento rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že „soud prvního stupně hodnotil žalobou uplatněný nárok dle ustanovení § 126 obč.zák.“; že „žalobkyně je oprávněnou dědičkou, a na základě projednání dědictví nabyly věci z něj žalované“; že „tento skutkový děj je nutno podřadit pod ustanovení § 485 obč.zák., které je ustanovením speciálním ve vztahu k obecnému ustanovení § 126 obč.zák. o ochraně práv vlastníka, neboť speciální ustanovení má přednost před obecným“; že „žalobu na vydání majetku z dědictví podle ust. § 485 obč.zák. však může podat s úspěchem jen ten, kdo nebyl účastníkem řízení o dědictví“; že „v tomto směru neučinil soud prvního stupně dosud žádný závěr, neboť souzenou věc posuzoval dle jiného ustanovení občanského zákoníku“; že „pokud soud rozhoduje o žalobě s eventuálním petitem, pak jestliže shledá žalobu po právu, musí buď primárnímu petitu vyhovět, aniž by zamítal petit eventuální, nebo pokud neshledá podmínky pro vyhovění primárnímu petitu, zamítnout jej a vyhovět eventuálnímu“; že „právo na vydání věci – nemovitosti se realizuje v soudním řízení, ve kterém není uplatňován nárok podle zvláštního /restitučního/ předpisu buď žalobou o vyklizení nemovitosti, zejména však lze žalovat na určení vlastnického práva k nemovitosti, aby rozhodnutí soudu mohlo být podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí“; že „žaloba oprávněného dědice podle ust. § 485 obč.zák. není žalobou na určení existence či neexistence právního poměru“; že „jde o zvláštní žalobu, která má oporu v ustanovení hmotného práva, nikoliv o určovací žalobu dle ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř. a naléhavý právní zájem na určení není třeba prokazovat“; že „žalobkyně svůj žalobní požadavek formulovala i ve vztahu k nemovitostem jako žalobu na jejich vydání, ač o uplatnění restitučního nároku, kdy taková žaloba je jedině přípustná, se nejedná“; a že proto „žaloba byla postižena vadou, která tak měla být zhojena postupem dle ust. § 43 odst. 1 a 2 o.s.ř.“.

Obvodní soud pro Prahu 4 – poté co „připustil úpravu žaloby“ – rozsudkem ze dne 3.8.2004, č.j. 16 C 110/99-248, doplněným usnesením ze dne 3.8.2004, č.j. 16 C 110/99-254, určil, že žalované „jsou povinny společně a nerozdílně vyklidit nemovitosti zapsané u Katastrálního úřadu P.-m. na LV pro obec m. P. a k.ú. Ú. n. L. jako dům na pozemku parc. č. 437 – zast. plocha s příslušenstvím a celek pozemků parc. č. 437 – zast. plocha; parc. č. 388/9 - zahrada a parc.č. 388/2 - zahrada /pozemky ve zjednodušené evidenci - parcely původ Pozemkový katastr /PK/; a tyto předat žalobkyni, tj. Fakultní nemocnici v M., přičemž v rozsahu splnění této povinnosti jednou ze žalovaných zaniká povinnost druhé ze žalovaných“ (výrok I.); zamítl žalobu, aby žalovaným bylo uloženo „vydat z dědictví žalobkyni vkladní knížku, název Ch., vedenou u Č. s., a.s., se zůstatkem ve výši 83.364,40 Kč“ (výrok II.); uložil žalovaným povinnost, aby každá zaplatily žalobkyni „částku 41.682,20 Kč s 10 %-ním úrokem z prodlení od 8.12.1999 do zaplacení“ (výrok III.); rozhodl, že žalované jsou povinny zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení každá 31.508,- Kč (výrok IV. a V.); rozhodl, že žalované jsou povinny zaplatit „společně a nerozdílně České republice částku ve výši 3.300,- Kč za znalecký posudek doc. MUDr. K. H., CSc., a to do pokladny Obvodního soudu pro Prahu 4“. Dospěl k závěru, že „žalobkyně je ve sporu aktivně legitimována, neboť s ní nebylo v dědickém řízení jednáno“; že „žalobkyně nemůže toto dědické řízení otevřít ani vyvolat dědické řízení jiné“; že „jediným nástrojem, který může žalobkyni posloužit k uplatnění svých práv, je ustanovení § 485 odst. 1 obč. zák., kdy se může na základě této žaloby domáhat na žalovaných, aby majetek z dědictví byl vydán“; že „napadená závěť není neplatným právním úkonem, a to z žádného zákonného hlediska“; že „majetek byl fakticky odkázán Fakultní nemocnici v M.“; že „zemřelý nejednal v duševní poruše“; že „k pořízení závěti byl mentálně dostatečně způsobilý“; že „závěť není neplatná

ani pro rozpor s dobrými mravy, ani z jiných důvodů uvedených v občanském zákoníku“; že „žalobní petit je vykonatelný“; že „nebylo možné vydání vkladních knížek, neboť žalované konstatovaly, že vkladní knížky neexistují a peníze byly spotřebovány“.

K odvolání obou žalovaných Městský soud v Praze – poté, co připustil změnu žaloby - rozsudkem ze dne 3.8.2004, č.j. 19 Co 458, 459/2004-248, rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku I.“ změnil tak, že určil, že „žalobkyně má právo hospodaření s celkem nemovitostí zapsaných u Katastrálního úřadu pro m. P. na LV pro obec m. P., kat. území Ú. n. L., jako dům na pozemku parc. č. 437 – zastavěná plocha s příslušenstvím a pozemek parc. č. 437 – zastavěná plocha, parč. č. 388/9 – zahrada a parc. č. 388/2 – zahrada (pozemky ve zjednodušené evidenci)“ a zamítl „žalobu na určení vlastnictví České republiky k těmto nemovitostem“; dále rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku III. o povinnosti první a druhé žalované zaplatit každá 41.682,20 Kč spolu s 10 % úrokem z prodlení od 14.3.2000 do zaplacení u první žalované a s 10 % úrokem z prodlení od 23.5.2000 do zaplacení u druhé žalované“ potvrdil a „co do 10 % úroku z prodlení z částky 41.682,20 Kč od 18.12.1999 do 13.3.2000 u první žalované a 10 % úroku z prodlení z částky 41.682,20 od 8.12.1999 do 22.5.2000 u druhé žalované“ změnil tak, že žalobu zamítl; současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů a že žalobkyně je povinna zaplatit „na nákladech státu“ 1.650,- Kč a obě žalované společně a nerozdílně rovněž 1.650,- Kč „ve prospěch Obvodního soudu pro Prahu 4“. Dospěl k závěru, že „žalobkyně je subjektem, kterému J. J. odkázal na základě platné závěti svůj majetek, který na základě rozhodnutí dědického soudu nabyly žalované závětí dřívější a děděním ze zákona“; že „jediným adekvátním prostředkem obrany je v takovém případě žaloba na ochranu oprávněného dědice dle ust. § 485 odst. 1 obč.zák.“; že „pokud do dědictví patří nemovitosti, je dle konstantní judikatury nutno formulovat žalobní požadavek žalobou na určení vlastnictví k nemovitostem, která je schopna vkladu do katastru nemovitostí“; že „v daném případě nelze přehlédnout, že žalobkyně je příspěvkovou organizací řízenou podle dosavadních předpisů ústředním orgánem – Ministerstvem zdravotnictví, tedy státní organizací dle § 54 odst. 1 zák. č. 219/2000 Sb.“; že „tyto organizace nemají vlastní majetek a za podmínek stanovených zákonem nabývají majetek pro stát a vlastním jménem jednají v právních vztazích týkajících se majetku“; že „žalobkyně jako státní příspěvková organizace je proto oprávněna žalovat na určení, že jí přísluší právo hospodaření s majetkem, který patří do vlastnictví státu“; že „z výroku o určení práva hospodaření státní příspěvkové organizace k majetku vyplývá, že vlastníkem tohoto majetku nemůže být nikdo jiný než stát, a proto tento první určovací výrok vylučuje naléhavý právní zájem státní příspěvkové organizace na určení státu jako vlastníka tohoto majetku, neboť rozhodnutí určující právo hospodaření je způsobilým podkladem pro zápis vlastnických vztahů v katastru nemovitostí“; že „je třeba vycházet z obdobné judikatury, která se vyvinula ve vztahu ke státním podnikům, jejichž postavení je dle § 55 odst. 1 a § 54 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. stejné jako postavení státních příspěvkových organizací“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná 2) dovolání. Namítá, že „předmětná závěť je neplatná podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku“; že „název (obchodní firma) je zákonným pojmovým znakem právnických osob, který je identifikuje v právních vztazích“; že „funkci základního pojmového atributu právnických osob má též sídlo“; že „označení sídla dědice v předmětné závěti je nedostatečné“; že „název neodpovídá názvu žádného existujícího subjektu práva“; že „Dětská onkologie v P. M. je nonsubjektem, neboť nemá způsobilost mít práva a povinnosti ani ji zákon nepřiznává tuto způsobilost“; že žalobkyně je „státní organizací, která nemá vlastní majetek“; že „žaloba byla podána 8.12.1999 a do nabytí účinnosti zákona č. 219/2000 Sb. neměla žalobkyně oprávnění jednat v občanském soudním řízení jménem státu“; že „stát není ve sporné závěti označen jako dědic a ani z okolností, za kterých byla sporná závěť pořízena, nelze dospět k závěru, že dědicem ze závěti má být stát“; že žalobkyně „není oprávněna domáhat se postupem podle § 485 občanského zákoníku ochrany jako oprávněný dědic“; že, „byl-li stát toho názoru, že je oprávněným dědicem, měl se sám žalobou domáhat svých práv“; že „právo hospodaření

neexistuje, žalobkyně má toliko příslušnost hospodařit s majetkem státu“; že „právo hospodaření státních organizací s majetkem státu podle § 64 odst. 2 zákona č. 109/1964 Sb. hospodářský zákoník, již u státních organizací neexistuje“; že „hospodářský zákoník byl zrušen zákonem č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník“; že „podle ustanovení § 761 obchodního zákoníku právo hospodaření státních organizací s majetkem státu se řídí dosavadními předpisy, včetně ustanovení § 64, 65 a § 72 až 74b hospodářského zákoníku, do vydání nové úpravy“; že „novou právní úpravou je nepochybně zákon č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, který proklamuje neexistenci práva hospodaření u státních organizací“; že proto „tento institut už nemá v našem právním řádu oporu“ a „právo hospodaření se nadále nezapisuje do katastru nemovitostí“; že „soudy obou stupňů v řízení opakovaně porušovaly zákonný princip rovnosti stran a to jednak opakovaným překročením mezí svojí poučovací povinnosti, jednak neumožněním straně žalované uskutečnit ve všech případech právo být přítomen při jednání před soudem“; že „opakovaně soudu tvrdila, že zůstavitel v době pořízení sporné závěti jednal v duševní poruše, která jej činila k tomuto právnímu úkonu neschopným“; že „k prokázání tvrzení navrhla provedení důkazu výslechem svědků-sester z domova důchodců a ošetřujícího lékaře zůstavitele psychiatra MUDr. Š.“; že „znalec podával posudek pouze na základě listin – zdravotní dokumentace zůstavitele a přes zjištění, že pořizovatel závěti trpěl bludy dospěl k závěru, že nebyl v době sepsání závěti zbaven způsobilosti k právním úkonům“; že „závěr znaleckého posudku ukazuje na vyloučení neplatnosti závěti podle § 38 odst. 1 občanského zákoníku, že však nemá vypovídací hodnotu k otázce jednání v přechodné duševní poruše“; že „soud neumožnil žalovaným klást otázky znalci, přesněji znalce osobně slyšet, přestože to bylo požadováno“; že „písemnosti zůstavitele, předložené soudu s podáním ze dne 23.10.2001, kterými byl proveden důkaz dne 1.11.2001, podporují tvrzení o nezpůsobilosti zůstavitele v inkriminované době pořídit platnou závěť“; že „soudní komisař o řízení uvědomil žalobkyni a dotazoval se jí k otázce právní subjektivity Dětské onkologie“; že „žalobkyně se cestou svého právního zástupce vyjádřila v tom smyslu, že Dětská onkologie právní subjektivitu nemá, odkázala notáře na příslušnou nadaci a o dědické řízení neprojevila zájem“; že žalobkyně „mohla průběh dědického řízení ovlivnit a mohla se před jeho skončením domáhat svého postavení dědice, což vylučuje úspěšné uplatnění žaloby o vydání majetku z dědictví“. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a), resp. b) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Z obsahu spisu vyplývá, že řízení o dědictví po J. J., zemřelém dne 14.11.1997, (dále též jen „zůstavitel“), bylo vedeno Obvodním soudem pro Prahu 4 pod sp.zn. 37 D 3259/97. Usnesením vydaným tímto soudem dne 2.9.1998, č.j. 37 D 3259/97-65, byla určena obvyklá cena majetku zůstavitele částkou 794.377,96 Kč, výše dluhů částkou 6.693,- Kč a čistá hodnota dědictví částkou 787.684,96 Kč; byla schválena dohoda, podle které dědictví po zůstaviteli, sestávající z věcí a jiných majetkových hodnot v dohodě popsaných, nabyly rovným dílem E. Š. a B. W., a bylo rozhodnuto o odměně a náhradě hotových výdajů soudního komisaře JUDr. J. H., notáře. Při posouzení dědického práva vycházel soud ze závěru, že dědičkami zůstavitele jsou, podle závěti pořízené zůstavitelem vlastnoručně dne 23.8.1972, E. Š. a B. W. a že závěť pořízená zůstavitelem vlastnoručně dne 27.8.1993, „kterou zůstavitel odkázal veškerý svůj majetek Dětské onkologii v P. M.“, je „pro neurčitost“ neplatná, neboť „Dětská onkologie v P. M. není samostatný právní subjekt, který by mohl nabývat majetek“.

Podle ustanovení § 485 odst. 1 obč. zák., zjistí-li se po projednání dědictví, že oprávněným

dědicem je někdo jiný, je povinen ten, kdo dědictví nabyl, vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví má, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého dědice.

Podle ustanovení § 485 odst.2 obč. zák., nepravý dědic má právo, aby mu oprávněný dědic nahradil náklady, které na majetek z dědictví vynaložil; rovněž mu náležejí užitky z dědictví. Jestliže však věděl nebo mohl vědět, že oprávněným dědicem je někdo jiný, má právo jen na náhradu nutných nákladů a je povinen oprávněnému dědici kromě dědictví vydat i jeho užitky.

Podle ustanovení § 486 obč. zák., kdo v dobré víře něco nabyl od nepravého dědice, jemuž bylo dědictví potvrzeno, je chráněn tak, jako by to nabyl od oprávněného dědice.

Podle ustanovení § 487 obč. zák. ustanovení § 485 a 486 platí i tehdy, jestliže dědictví připadlo státu.

Dědictví se podle § 460 obč.zák. nabývá smrtí fyzické osoby, tj. zůstavitele. K nabytí dědictví zůstavitelovým dědicem však nedochází jen na základě smrti zůstavitele. Právní úprava dědického práva vychází z principu ingerence státu při nabývání dědictví; předpokládá mimo jiné, že dědictví po každém zůstaviteli musí být soudem projednáno a rozhodnuto.

Řízení o dědictví, jehož smyslem a účelem je zjištění okruhu zůstavitelových dědiců a rozsahu aktiv a pasiv dědictví zůstavitelem zanechaného, končí usnesením o dědictví (srov. § 175s odst. 1 o.s.ř.). Bez ohledu na to, jaká uplynula od smrti zůstavitele do vydání usnesení doba, se jím deklarují právní vztahy s účinností ke dni smrti zůstavitele.

Pro případ, že by soud rozhodl o dědictví ve vztahu k osobám odlišným od skutečných („oprávněných“) dědiců (potvrdil nabytí dědictví nebo schválil dohodu o vypořádání dědictví), je ustanoveními § 485 až § 487 obč.zák. upravena ochrana oprávněných dědiců.

I když občanský zákoník chápe dědění jako jeden ze způsobů nabývání vlastnictví (srov. § 132 odst. 1 obč.zák.), neposkytuje dědicům, dokud jejich právo nebylo deklarováno rozhodnutím soudu v řízení o dědictví (srov. zejm. § 481 a násl. obč.zák.; § 175q o.s.ř.), stejnou ochranu jako skutečným vlastníkům (srov. § 126 obč.zák.). Zásadní rozdíl spočívá především v promlčitelnosti práva oprávněných dědiců na vydání dědictví (srov. § 105 obč.zák.). Promlčecí doba je v tomto případě tříletá a její počátek se pojí s právní mocí usnesení o dědictví.

Nepravý dědic (tj. osoba, která podle rozhodnutí o dědictví nabyla majetek zůstavitele, ačkoliv podle dědického práva jej neměla nabýt buď vůbec nebo v takovém rozsahu, v jakém jej nabyla) je povinen vydat oprávněnému dědici majetek, který po zůstaviteli neoprávněně získal; není-li to možné, musí za majetek poskytnout peněžitou náhradu (srov. § 485 odst.1 obč.zák.).

Právo na vydání dědictví podle § 485 obč. zák. však nemá ten, kdo se účastnil původního řízení o dědictví, byť by i byl zkrácen na svém dědickém právu; nápravy se totiž tato osoba, na rozdíl od v původním dědickém řízení opomenutého dědice, může domáhat cestou řádných, případně mimořádných opravných prostředků (odvolání, dovolání, žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost).

K závěru, že žalobu o vydání majetku z dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák. může podat s úspěchem jen ten, kdo nebyl účastníkem řízení o dědictví, se Nejvyšší soud přihlásil již publikací rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26.10.1983, sp. zn. 10 Co 321/1983, ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 44, ročník 1986, a ani dnes nemá důvod na tomto závěru cokoli měnit.

V posuzovaném případě byl – jak z obsahu spisu vyplývá - stav a obsah závěti zůstavitele ze dne

27.8.1993 zjištěn již v řízení o dědictví po zůstaviteli (srov. § 175d odst. 2 o.s.ř.); v tomto řízení také soud jednal se zástupcem Nadace „Národ dětem“, jejíž základní činností je „humanitární pomoc nemocným dětem hospitalizovaným na Klinice dětské onkologie Fakultní nemocnice v P.“, a s Fakultní nemocnicí v M. - klinikou dětské onkologie. Vzhledem k tomu, že z obsahu sporné závěti bylo zřejmé, že jeden z těchto subjektů je závětí povolaným dědicem, měl soud v dědickém řízení s těmito subjekty, stejně jako s E. Š. a B. W., i nadále jednat jako s účastníky řízení, a to až do zjištění skutečností rozhodných pro závěr o dědickém právu po zůstaviteli (srov. § 175b o.s.ř.) a do odstranění eventuálních sporů těchto účastníků o dědické právo postupem podle ustanovení § 175k odst. 1, případně odst. 2 o.s.ř. Jestliže soud takto nepostupoval, mají Nadace „Národ dětem“ i Fakultní nemocnice v M. možnost domáhat se nápravy cestou řádného opravného prostředku proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2.9.1998, č.j. 37 D 3259/97-65, neboť lhůta k podání odvolání jim – když usnesení jim nebylo doručeno – dosud nezačala běžet.

Z uvedeného je zřejmá nesprávnost závěru odvolacího soudu, že „jediným adekvátním prostředkem obrany je v daném případě žaloba na ochranu oprávněného dědice dle ust. § 485 odst. 1 obč.zák.“. Před pravomocným skončením dědického řízení totiž nemůže být uplatnění žaloby ve smyslu ustanovení § 485 obč.zák. – logicky vzato – opodstatněné. Na místě je dodat, že účastenství v řízení o dědictví po zůstaviteli – jak shora vysvětleno – žalobkyni i do budoucna diskvalifikuje z práva domáhat se případně vydání dědictví po zůstaviteli postupem podle ustanovení § 485 obč.zák.

S ohledem na tyto závěry bylo nadbytečné zabývat se dalšími námitkami uplatněnými v dovolání.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování